

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 9 września 2015 r. *

Odesłanie prejudycjalne — Współpraca sądowa w sprawach cywilnych — Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 — Artykuł 1 ust. 2 i art. 49 — Jurysdykcja i wykonywanie orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych — Dziedziny wyłączone — Prawo rodzinne — Rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 — Artykuł 47 ust. 1 — Jurysdykcja oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej — Orzeczenie o prawie do osobistej styczności z dzieckiem nakazujące zapłatę kary pieniężnej — Egzekucja kary pieniężnej

W sprawie C-4/14

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Korkein oikeus (Finlandia) postanowieniem z dnia 31 grudnia 2013 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 6 stycznia 2014 r., w postępowaniu:

Christophe Bohez

przeciwko

Ingrid Wiertz,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano, prezes izby, S. Rodin, E. Levits, M. Berger (sprawozdawca) i F. Biltgen, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Szpunar,

sekretarz: C. Strömholm, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 8 stycznia 2015 r., rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Ch. Boheza przez L. Koskenvuo, asianajaja,
- w imieniu rządu fińskiego przez H. Leppo, działającą w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu hiszpańskiego przez L. Banciellę Rodrígueza-Miñóna, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu litewskiego przez D. Kriauciūnasa oraz R. Dzikovičą, działających w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: fiński.

— w imieniu Komisji Europejskiej przez A.M. Rouchaud-Joët oraz E. Paasivirtę, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 16 kwietnia 2015 r.,

wyduje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy interpretacji art. 1 ust. 2 i art. 49 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19. t. 4, s. 42; sprostowania: Dz.U. 2007, L 174, s. 28; Dz.U. 2009, L 311, s. 35) oraz art. 47 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.U. L 338, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19. t. 6, s. 243; sprostowania: Dz.U. 2007, L 179, s. 56; Dz.U. 2009, L 70, s. 19; Dz.U. 2009, L 347, s. 32).
- 2 Wniosek ten został przedstawiony na tle sporu między Ch. Bohezem a I. Wiertz dotyczącego egzekucji w Finlandii kary pieniężnej, której zapłatę nakazał w orzeczeniu sąd belgijski dla zapewnienia realizacji przyznanego Ch. Bohezowi prawa do osobistej styczności z jego dziećmi.

Ramy prawne

Prawo Unii

Rozporządzenie nr 44/2001

- 3 Artykuł 1 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 44/2001, regulujący zakres stosowania tego aktu, stanowi:
„1. Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie w sprawach cywilnych i handlowych, niezależnie od rodzaju sądu [...].
2. Niniejszego rozporządzenia nie stosuje się do:
a) stanu cywilnego, zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych, jak również ustawowego przedstawicielstwa osób fizycznych, stosunków majątkowych wynikających z małżeństwa, prawa spadkowego włącznie z testamentami;
[...].”
- 4 Stosownie do art. 45 ust. 2 tego rozporządzenia, który wchodzi w skład rozdziału III, zatytułowanego „Uznawanie i wykonywanie”:
„Orzeczenie zagraniczne nie może być w żadnym wypadku przedmiotem kontroli merytorycznej”.

- 5 W myśl art. 49 omawianego rozporządzenia, który również wchodzi w skład rozdziału III:

„Orzeczenia zagraniczne nakazujące płatność kary pieniężnej są wykonalne w państwie członkowskim wykonania tylko wówczas, jeżeli jej wysokość została ostatecznie określona przez sądy państwa członkowskiego pochodzenia”.

Rozporządzenie nr 2201/2003

- 6 Rozporządzenie nr 2201/2003 uchyliło i zastąpiło rozporządzenie Rady (WE) nr 1347/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej za dzieci obojga małżonków (Dz.U. L 160, s. 19).

- 7 W motywie 2 rozporządzenia nr 2201/2003 przypomniano zasadę wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych, która jest warunkiem utworzenia autentycznej przestrzeni sądowniczej, oraz podkreślono priorytetowy charakter prawa do osobistej styczności z dzieckiem.

- 8 Zakres stosowania omawianego rozporządzenia został zdefiniowany w jego art. 1:

„1. Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie, bez względu na rodzaj sądu, w sprawach cywilnych dotyczących:

[...]

- b) przyznawania, wykonywania, przekazywania, pełnego lub częściowego pozbawienia odpowiedzialności rodzicielskiej.

2. Sprawy, o których mowa w ust. 1 lit. b), dotyczą w szczególności:

- a) pieczy nad dzieckiem i prawa do osobistej styczności z dzieckiem.

[...]”.

- 9 Zgodnie z art. 26 tego rozporządzenia „orzeczenie nie może być w żadnym wypadku przedmiotem kontroli merytorycznej”.

- 10 W kwestii wykonalności orzeczeń dotyczących prawa do osobistej styczności z dzieckiem, art. 28 ust. 1 omawianego rozporządzenia stanowi:

„Orzeczenie w sprawie wykonywania odpowiedzialności rodzicielskiej wobec dziecka wydane w jednym państwie członkowskim oraz w tym państwie wykonalne i które zostało doręczone, jest wykonywane w innym państwie członkowskim, jeżeli jego wykonalność w tym państwie została stwierdzona na wniosek którejkolwiek zainteresowanej strony”.

- 11 W przypadku spełnienia pewnych warunków orzeczenia w sprawie prawa do osobistej styczności z dzieckiem mogą podlegać automatycznej wykonalności. Artykuł 41 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 2201/2003 stanowi w tym względzie:

„Prawo do osobistej styczności z dzieckiem [...] przyznane w wykonalnym orzeczeniu wydanym w jednym państwie członkowskim jest uznawane i wykonalne w innym państwie członkowskim bez potrzeby stwierdzenia wykonalności oraz bez możliwości sprzeciwienia się uznaniu, jeżeli orzeczenie uzyskało zaświadczenie w państwie członkowskim pochodzenia zgodnie z ust. 2”.

- 12 W art. 47 ust. 1 tego rozporządzenia uściślono, że do postępowania w sprawie wykonania orzeczenia właściwe jest prawo państwa członkowskiego wykonania.

Prawo krajowe

Prawo belgijskie

- 13 W prawie belgijskim kara pieniężna uregulowana jest przepisami art. 1385 bis – 1385 nonies kodeksu postępowania cywilnego. Artykuł 1385 bis tego kodeksu stanowi:

„Sąd może na wniosek strony nakazać drugiej stronie, na wypadek niewykonania obowiązków wynikających z orzeczenia głównego, zapłatę oznaczonej sumy pieniężnej, zwanej karą pieniężną, z zastrzeżeniem należnych ewentualnie odsetek [...]”.

- 14 Artykuł 1385 ter tego kodeksu stanowi:

„Sąd może ustalić karę pieniężną albo jako jednorazową sumę pieniężną, albo jako sumę oznaczoną w stawkach naliczanych okresowo lub za każde kolejne naruszenie. W tych dwóch ostatnich przypadkach sąd może również wskazać kwotę, powyżej której zapłata zasądzonej kary pieniężnej przestaje obowiązywać”.

- 15 Zgodnie z art. 1385 quater tego kodeksu orzeczenie sądowe nakazujące zapłatę kary pieniężnej jest tytułem wykonawczym, w związku z czym wierzyciel nie musi występować o ostateczne określenie jej wysokości przed wszczęciem egzekucji.

- 16 Ciężar udowodnienia, że warunki wymagalności kary pieniężnej zostały spełnione spoczywa na wierzycielu. W razie sprzeciwu dłużnika, wierzyciel musi przedstawić dowód na uchybienia, do których według niego doszło. Wówczas sąd wykonawczy powinien ocenić, czy przesłanki zastosowania kary pieniężnej zostały spełnione.

Prawo fińskie

- 17 W Finlandii kara pieniężna nakładana w celu zapewnienia realizacji prawa do osobistej styczności z dzieckiem jest uregulowana w Lapsen huolto ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annettu laki (ustawie o wykonywaniu orzeczeń dotyczących pieczy nad dzieckiem i prawa do osobistej styczności z dzieckiem, zwanej dalej „TpL”) oraz w zakresie, w którym ma to zastosowanie, również w Uhkasakolaki (ustawie o karach pieniężnych).

- 18 Zgodnie z art. 16 ust. 2 TpL sąd, przed który po zapadnięciu orzeczenia o prawie do osobistej styczności z dzieckiem zostanie wniesiona sprawa dotycząca wykonywania tego prawa, może zobowiązać pozwanego w przedmiocie jego wykonania do zastosowania się do orzeczenia pod groźbą nakazania zapłaty kary pieniężnej.

- 19 W myśl art. 18 ust. 1 i 2 TpL karę pieniężną co do zasady ustala się jako jednorazową sumę pieniężną. Jeżeli jest to uzasadnione szczególnym względami, wysokość kary pieniężnej może być kumulacją sum ustalonych za każde poszczególne naruszenie obowiązku.

- 20 Kara pieniężna podlega zapłacie na rzecz państwa, nie zaś strony przeciwnej.

- 21 Na gruncie art. 19 ust. 1 i 2 TpL sąd może na wniosek nakazać zapłatę kary pieniężnej, która została wcześniej ustalona, jeżeli uzna, że takie żądanie jest uzasadnione. Zapłaty kary pieniężnej nie można nakazać, jeżeli dłużnik wykaże, że istniała uzasadniona podstawa niewykonania zobowiązania, lub jeżeli zobowiązanie zostało w międzyczasie wykonane.
- 22 Artykuł 11 ustawy o karach pieniężnych pozwala sądowi obniżyć kwotę kary pieniężnej w stosunku do ustalonej pierwotnie kwoty, jeżeli zobowiązanie główne zostało wykonane w istotnej części lub zdolność płatnicza zobowiązanego uległa znacznemu obniżeniu, lub istnieje inny uzasadniony powód dla obniżenia kary pieniężnej.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 23 Christophe Bohez i Ingrid Wiertz zawarli w 1997 r. w Belgii związek małżeński, z którego narodziło się dwoje dzieci. Para rozwiódła się w 2005 r., a I. Wiertz przeprowadziła się do Finlandii.
- 24 W dniu 28 marca 2007 r. rechtbank van eerste aanleg te Gent (sąd pierwszej instancji w Gandawie, Belgia) wydał w odniesieniu do tych dzieci orzeczenie dotyczące pieczy, miejsca zamieszkania, prawa do osobistej styczności i świadczenia alimentacyjnego (zwane dalej „orzeczeniem z dnia 28 marca 2007 r.”). Wykonanie tego orzeczenia zostało obwarowane groźbą nakazania zapłaty kary pieniężnej, która miała zapewnić przestrzeganie przyznanego Ch. Bohezowi prawa do osobistej styczności z dziećmi, którą to karę sąd ustalił na kwotę 1 000 EUR na dziecko za każdy dzień naruszenia jego prawa do osobistej styczności z dziećmi. Maksymalną kwotę kary pieniężnej ustalono na 25 000 EUR.
- 25 Christophe Bohez wystąpił do fińskich sądów o nakazanie I. Wiertz zapłaty na jego rzecz kary pieniężnej przewidzianej w orzeczeniu z dnia 28 marca 2007 r. lub o nadanie temu orzeczeniu klauzuli wykonalności w Finlandii. Na poparcie swego żądania podniósł on przed Itä-Uudenmaan käräjäoikeus (sądem pierwszej instancji w Itä Uusimaa, Finlandia), że szereg kontaktów nie doszło do skutku, przez co osiągnięta została maksymalna kwota kary pieniężnej ustalona w tym orzeczeniu. Powołując się na okoliczność, że w prawie belgijskim organy egzekucji sądowej ściągają kary pieniężne bezpośrednio, bez potrzeby przeprowadzania kolejnego postępowania sądowego, uważał, że jego żądanie należy uznać za wniosek o zapłatę wymagalnej wierzytelności pieniężnej i że w związku z tym wchodzi ono w zakres stosowania rozporządzenia nr 44/2001.
- 26 Z kolei I. Wiertz sprzeciwiła się temu żądaniu, twierdząc, że obowiązek zapłaty nie został ostatecznie potwierdzony przez belgijski sąd i że w związku z tym orzeczenie z dnia 28 marca 2007 r. nie jest wykonalne. Według niej żaden organ nie stwierdził, że doszło do naruszeń powodujących obowiązek zapłaty kary pieniężnej.
- 27 W orzeczeniu z dnia 8 marca 2012 r. Itä-Uudenmaan käräjäoikeus stwierdził, że wniosek Ch. Boheza nie dotyczy wykonania orzeczenia dotyczącego prawa do osobistej styczności z dzieckiem, a jedynie wyegzekwowania kary pieniężnej przewidzianej w celu zapewnienia realizacji orzeczenia z dnia 28 marca 2007 r. Wywodził on z tego, że skoro wniosek dotyczy wykonania orzeczenia ustalającego zobowiązanie pieniężne, wchodzi on w zakres stosowania rozporządzenia nr 44/2001. Itä-Uudenmaan käräjäoikeus zauważył jednak, że orzeczenie z dnia 28 marca 2007 r. przewiduje jedynie, wbrew wymogom art. 49 rozporządzenia nr 44/2001, obowiązek zapłaty okresowej kary pieniężnej, której ostateczna wysokość nie została określona, przez co uznał wniosek Ch. Boheza za niedopuszczalny.
- 28 Rozpoznając apelację Ch. Boheza, Helsingin hovioikeus (sąd apelacyjny w Helsinkach), orzeczeniem z dnia 16 sierpnia 2012 r., potwierdził niedopuszczalność wniosku. W uzasadnieniu doszedł jednak do innych wniosków niż sąd pierwszej instancji. Uznając bowiem, że wniosek Ch. Boheza mieści się w ramach wykonywania orzeczenia dotyczącego prawa do osobistej styczności z dzieckiem, orzekł, że zważywszy na art. 1 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 44/2001, wniosek nie jest objęty zakresem tego

rozporządzenia, tylko rozporządzenia nr 2201/2003. Zatem zgodnie z art. 47 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 postępowanie egzekucyjne przebiega w rozpatrywanym przypadku według przepisów prawa fińskiego, czyli TpL.

- 29 Christophe Bohez złożył skargę kasacyjną do Korkein oikeus (sądu najwyższego), wnosząc o uchylenie orzeczenia z dnia 16 sierpnia 2012 r. i podtrzymując żądania przedstawione w pierwszej instancji.
- 30 W powyższych okolicznościach Korkein oikeus postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:
- „1) Czy art. 1 ust. 2 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że sprawy dotyczące wykonania kary pieniężnej ustanowionej celem zapewnienia spełnienia zobowiązania głównego w ramach sporu w przedmiocie prawa do pieczy nad dzieckiem i prawa do osobistej styczności z dzieckiem nie są objęte zakresem stosowania tego rozporządzenia?
 - 2) Jeżeli wskazane powyżej sprawy są objęte zakresem stosowania rozporządzenia nr 44/2001, to czy art. 49 tego rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że kara pieniężna ustanowiona za każdy dzień, jako taka bezpośrednio wykonalna w przewidzianej wysokości w państwie członkowskim pochodzenia, lecz której ostateczna wysokość może się zmienić na wniosek lub pod wpływem argumentacji dłużnika, jest wykonalna w [innym] państwie członkowskim dopiero wówczas, gdy jej wysokość zostanie osobno i ostatecznie określona w państwie członkowskim pochodzenia?
 - 3) Jeżeli wskazane powyżej sprawy nie są objęte zakresem stosowania rozporządzenia nr 44/2001, to czy art. 47 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że środki zapewniające zastosowanie się do orzeczeń dotyczących pieczy nad dzieckiem i prawa do osobistej styczności z dzieckiem należą do postępowania w sprawie wykonania orzeczenia w rozumieniu tego przepisu, czyli do postępowania w sprawie wykonania orzeczeń podlegającego prawu państwa członkowskiego wykonania, czy też mogą one stanowić część orzeczenia w sprawie pieczy nad dzieckiem i prawa do osobistej styczności z dzieckiem, które na podstawie rozporządzenia nr 2201/2003 podlega bezpośrednio wykonaniu w owym innym państwie członkowskim?
 - 4) Jeżeli wniesiono o wykonanie kary pieniężnej w innym państwie członkowskim, to czy należy wymagać, by wysokość tej kary pieniężnej została osobno i ostatecznie określona w państwie członkowskim pochodzenia również wówczas, gdy przy wykonaniu nie ma zastosowania rozporządzenie nr 2201/2003?
 - 5) Jeżeli kara pieniężna ustanowiona dla celów zapewnienia wykonania prawa do osobistej styczności z dzieckiem jest wykonalna w innym państwie członkowskim bez osobnego, ostatecznego określenia wysokości kary pieniężnej podlegającej wykonaniu w państwie członkowskim pochodzenia:
 - a) czy wykonanie tej kary wymaga jednak dokonania kontroli, czy prawo do osobistej styczności z dzieckiem zostało naruszone z powodu przeszkód, których uwzględnienie było konieczne w kontekście praw dziecka oraz
 - b) który sąd jest wówczas właściwy do dokonania kontroli owych okoliczności, a dokładniej
 - i) czy jurysdykcja sądu państwa członkowskiego wykonania jest zawsze ograniczona do dokonania kontroli, czy podniesione uniemożliwienie wykonania prawa do osobistej styczności z dzieckiem wynika z przyczyn wskazanych w sposób wyraźny w orzeczeniu zapadłym w sprawie głównej, czy też

- ii) z praw dziecka chronionych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej wynika, że sąd państwa wykonania ma szersze uprawnienie lub obowiązek w zakresie kontroli, czy wykonanie prawa do osobistej styczności z dzieckiem zostało uniemożliwione z przyczyn, których uwzględnienie było konieczne dla ochrony praw dziecka?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 31 W pytaniu pierwszym sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 1 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że rozporządzenie to ma zastosowanie do spraw dotyczących egzekucji w jednym państwie członkowskim kary pieniężnej przewidzianej w orzeczeniu wydanym w innym państwie członkowskim, dotyczącym prawa do pieczy na dzieckiem i prawa do osobistej styczności z dzieckiem, w celu zapewnienia współpracy osoby, pod której pieczę dziecko pozostaje, w realizacji prawa do osobistej styczności z dzieckiem.
- 32 W tym względzie należy przypomnieć, że zakres stosowania rozporządzenia nr 44/2001 jest ograniczony do „spraw cywilnych i handlowych”. Ten zakres stosowania determinowany jest zasadniczo elementami charakteryzującymi stosunek prawny między stronami sporu lub przedmiot tego sporu (zob. wyrok *Realchemie Nederland*, C-406/09, EU:C:2011:668, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 33 Ścisłej rzecz ujmując, w odniesieniu do środków tymczasowych Trybunał uznaje, że ich przynależność do zakresu stosowania rozporządzenia nr 44/2001 zależy nie od ich własnego charakteru, ale od charakteru praw, które mają one chronić (zob. wyrok *Realchemie Nederland*, C-406/09, EU:C:2011:668, pkt 40 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 34 Dlatego też, wypowiadając się w kwestii wykonania w jednym państwie członkowskim orzeczenia nakazującego zapłatę grzywnę, które zostało wydane przez sąd innego państwa członkowskiego dla zabezpieczenia przestrzegania zakazu nałożonego w tym państwie członkowskim na mocy orzeczenia należącego do spraw cywilnych i handlowych, Trybunał stwierdził, że charakter prawa do egzekucji zależy od charakteru prawa podmiotowego, ze względu na którego naruszenie została zarządzona egzekucja (zob. podobnie wyrok *Realchemie Nederland*, C-406/09, EU:C:2011:668, pkt 42).
- 35 W rozpatrywanym przypadku z art. 1385 bis belgijskiego kodeksu postępowania cywilnego, na podstawie którego orzeczono karę pieniężną omawianą w postępowaniu głównym, wynika, że środek ten polega na zasądzeniu na wniosek jednej strony zapłaty od drugiej strony sumy pieniężnej w przypadku uchybienia przez tę drugą stronę nałożonego na nią obowiązku. A więc kara pieniężna ma charakter akcesoryjny w stosunku do zobowiązania głównego.
- 36 Z przekazanych Trybunałowi materiałów wynika też, że celem kary pieniężnej omawianej w postępowaniu głównym jest zapewnienie efektywnej realizacji prawa do osobistej styczności z dzieckiem przyznanego, w tym samym orzeczeniu, przez sąd państwa członkowskiego pochodzenia. Kara pieniężna służy bowiem wywarceniu presji finansowej na osobę, pod której pieczę dziecko pozostaje, tak aby współpracowała w celu realizacji prawa do osobistej styczności z dzieckiem.
- 37 Tymczasem art. 1 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 44/2001 wyraźnie wyłącza z zakresu stosowania tego rozporządzenia zagadnienia związane z prawami stanu osób fizycznych, które to pojęcie obejmuje kwestie związane z wykonywaniem odpowiedzialności rodzicielskiej wobec dziecka.

- 38 To właśnie ze względu na to wyłączenie oraz w celu wypełnienia tej luki przyjęto kolejno rozporządzenia nr 1347/2000 i 2201/2003, które swoimi zakresami stosowania obejmują w szczególności kwestie związane z odpowiedzialnością rodzicielską. Do kwestii tych należą między innymi, w myśl art. 1 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 2201/2003, prawo do pieczy oraz prawo do osobistej styczności z dzieckiem.
- 39 W tych okolicznościach należy stwierdzić, że kara pieniężna, której zapłata dochodzona jest w sprawie rozpatrywanej w postępowaniu głównym, jest środkiem o charakterze akcesoryjnym służącym zabezpieczeniu prawa, które nie jest objęte zakresem stosowania rozporządzenia nr 44/2001, ale rozporządzenia nr 2201/2003.
- 40 Na pytanie pierwsze należy wobec tego odpowiedzieć, że art. 1 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że rozporządzenie to nie ma zastosowania do spraw dotyczących egzekucji w jednym państwie członkowskim kary pieniężnej przewidzianej w orzeczeniu wydanym w innym państwie członkowskim, dotyczącym prawa do pieczy na dzieckiem i prawa do osobistej styczności z dzieckiem, w celu zapewnienia współpracy osoby, pod której pieczą dziecko pozostaje, w realizacji prawa do osobistej styczności z dzieckiem.

W przedmiocie pytania drugiego

- 41 W świetle odpowiedzi na pytanie pierwsze udzielanie odpowiedzi na pytanie drugie nie jest konieczne.

W przedmiocie pytania trzeciego

- 42 W pytaniu trzecim sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy egzekucja kary pieniężnej, której zapłatę nakazał sąd państwa członkowskiego pochodzenia w celu zapewnienia efektywnej realizacji wydanego orzeczenia o prawie do osobistej styczności z dzieckiem, mieści się w ramach postępowania dotyczącego realizacji prawa do osobistej styczności z dzieckiem, które zgodnie z art. 47 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 podlega prawu krajowemu, czy też stanowi część składową tego samego systemu, któremu podlega prawo do osobistej styczności z dzieckiem, którego realizację ma zabezpieczać, i w związku z tym stwierdzenie jej wykonalności następuje w oparciu o przepisy rozporządzenia nr 2201/2003.
- 43 Jak podkreślono w motywie 2 rozporządzenia nr 2201/2003, w przestrzeni sądowej Unii Europejskiej wzajemne uznawanie orzeczeń sądowych dotyczących prawa do osobistej styczności z dzieckiem uznawane jest za priorytet. Orzeczenia te, z uwagi na ich szczególną wagę, podlegają regulacji szczególnej. Rozporządzenie nr 2201/2003 przewiduje bowiem, w art. 28 ust. 1 i w art. 41 ust. 1 uproszczony, wręcz automatyczny, system ich wykonywania, który opiera się na zasadzie wzajemnego zaufania.
- 44 To właśnie ze względu na owo wzajemne zaufanie w art. 26 tego rozporządzenia ustanowiono zasadę, że w żadnym wypadku orzeczenia te nie mogą być przedmiotem kontroli merytorycznej.
- 45 W rozpatrywanym przypadku obowiązek zapłaty kary pieniężnej, która dochodzona jest w ramach sporu przed sądem krajowym, został orzeczony przez właściwy sąd, na podstawie przepisów rozporządzenia nr 2201/2003, jako część merytorycznego rozstrzygnięcia dotyczącego prawa do osobistej styczności z dzieckiem.
- 46 Prawdą jest, że w odróżnieniu od rozporządzenia nr 44/2001, rozporządzenie nr 2201/2003, podobnie jak poprzedzające je rozporządzenie nr 1347/2000, nie zawiera przepisu dotyczącego kary pieniężnej. Niemniej jednak, jak trafnie zauważyła Komisja Europejska, okoliczność, że kwestia ta nie została uregulowana w tych aktach, nie oznacza, iż zamiarem prawodawcy Unii było wyłączenie egzekucji kary pieniężnej z zakresu ich stosowania. Otóż środek taki, który ma sprzyjać wykonywaniu wydanych

na podstawie przepisów tych rozporządzeń orzeczeń dotyczących prawa do osobistej styczności z dzieckiem, mieści się w ramach przyświecającego rozporządzeniu nr 2201/2003 celu w postaci zapewnienia skuteczności tych orzeczeń.

- 47 Jak już wskazano w pkt 35 niniejszego wyroku, omawiana kara pieniężna ma charakter akcesoryjny w stosunku do zobowiązania głównego, gdyż zabezpiecza wykonanie przez rodzica, pod którego pieczę dziecko pozostaje, obowiązku współpracy w realizacji prawa do osobistej styczności z dzieckiem na warunkach określonych przez sąd państwa pochodzenia, który wydał merytoryczne rozstrzygnięcie.
- 48 Egzekucja tej kary jest więc bezpośrednio związana z istnieniem tego obowiązku oraz z faktem, że nie zostało ono wykonane lub zostało wykonane niewłaściwie.
- 49 Ze względu na ową więź, kary pieniężnej, której zapłata została nakazana w orzeczeniu dotyczącym prawa do osobistej styczności z dzieckiem, nie można postrzegać w izolacji, jako odrębnego zobowiązania, ale w charakterze środka, który jest nierozzerwalnie związany z prawem do osobistej styczności z dzieckiem, którego realizację zabezpiecza.
- 50 Z tego względu egzekucja kary pieniężnej musi stanowić część tego samego systemu wykonawczego co prawo do osobistej styczności z dzieckiem, którego realizację środek ten zabezpiecza, a więc musi odbywać się zgodnie z regułami przewidzianymi w art. 28 ust. 1 i art. 41 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003.
- 51 Gdyby uznać, że egzekucja kary pieniężnej podlega innemu reżimowi prawnemu niż prawo do osobistej styczności z dzieckiem, czyli, jak sugerują rządy fiński i litewski, postępowaniu w sprawie wykonania orzeczenia, które zgodnie z art. 47 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003, regulowane jest przepisami państwa członkowskiego wykonania, sąd tego państwa mógłby dokonać samodzielnej kontroli, czy naruszenie prawa do osobistej styczności z dzieckiem rzeczywiście miało miejsce.
- 52 Tymczasem możliwość przeprowadzenia takiej kontroli, która odbywałaby się zgodnie z przepisami państwa wykonania i obejmowałaby ocenę przez sąd tego państwa okoliczności faktycznych rozpatrywanego przypadku, byłaby wbrew woli prawodawcy Unii, który chciał, aby orzeczenia wydawane w tej dziedzinie były wykonywane w sposób jednakowy i uproszczony, co wyklucza jakikolwiek merytoryczny udział sądu państwa wykonania i opiera się na zaufaniu do sądu państwa pochodzenia, który wydał orzeczenie dotyczące prawa do osobistej styczności z dzieckiem.
- 53 W tych okolicznościach, na pytanie trzecie należy odpowiedzieć, że egzekucja kary pieniężnej zasądzonej przez sąd państwa członkowskiego pochodzenia, który orzekł co do istoty w kwestii prawa do osobistej styczności z dzieckiem, w celu zapewnienia efektywnej realizacji tego prawa, mieści się w ramach tego samego systemu wykonawczego co orzeczenie o prawie do osobistej styczności z dzieckiem, którego realizację ta kara pieniężna ma zabezpieczać, i w związku z tym stwierdzenie jej wykonalności następuje w oparciu o przepisy rozporządzenia nr 2201/2003.

W przedmiocie pytania czwartego

- 54 W pytaniu czwartym sąd odsyłający dąży do ustalenia, czy w systemie rozporządzenia nr 2201/2003 orzeczenia sądów zagranicznych nakazujące zapłatę kary pieniężnej podlegają wykonaniu w państwie członkowskim wykonania tylko pod warunkiem, że wysokość tej kary została ostatecznie określona przez sąd państwa członkowskiego pochodzenia.
- 55 Z przekazanych Trybunałowi materiałów wynika, że wysokość kary pieniężnej, której zapłaty dotyczy sprawa w postępowaniu głównym, została określona przez sąd państwa pochodzenia na kwotę 1 000 EUR za każde naruszenie prawa do osobistej styczności z dzieckiem, przy czym maksymalną kwotę tej kary ustalono na 25 000 EUR. Z akt sprawy wynika też, że zgodnie z art. 1385 quater

belgijskiego kodeksu postępowania cywilnego wierzyciel kwot należnych z tytułu kary pieniężnej nie musi występować do sądu z wnioskiem o określenie całościowej jej wysokości przed wszczęciem egzekucji. Prawo belgijskie różni się pod tym względem od reguł obowiązujących w innych państwach członkowskich, w szczególności w prawie fińskim, gdzie w myśl art. 19 ust. 1 i 2 TpL przed rozpoczęciem jej egzekucji wierzyciel musi wystąpić do sądu o określenie ostatecznej wysokości kary pieniężnej.

- 56 To właśnie w celu usunięcia trudności, które mogą pojawić się na tle różnic między przepisami państw członkowskich w tym względzie, w art. 43 Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32) wprowadzono przepis, w myśl którego orzeczenia zagraniczne nakazujące zapłatę kary pieniężnej są wykonalne w państwie członkowskim wykonania tylko wówczas, jeżeli jej wysokość została ostatecznie określona przez sądy państwa członkowskiego pochodzenia [zobacz sprawozdanie P. Schlossera na temat Konwencji z dnia 9 października 1978 r. o przystąpieniu Królestwa Danii, Irlandii i Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej do Konwencji o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, a także do protokołu w sprawie jej wykładni przez Trybunał Sprawiedliwości (Dz.U. 1979, C 59, s. 132)]. Artykuł 49 rozporządzenia nr 44/2001 stanowi dosłowne powtórzenie tego przepisu.
- 57 Natomiast ani w rozporządzeniu nr 2201/2003, ani w poprzedzającym je rozporządzeniu nr 1347/2000, nie umieszczono równorzędnego przepisu. Niemniej jednak, jak słusznie zauważył rzecznik generalny w pkt 81 opinii, wymóg ostatecznego określenia wysokości kary pieniężnej w ramach rozporządzenia nr 2201/2003 można łatwo pogodzić z tak delikatną tematyką jak dotycząca prawa do osobistej styczności z dzieckiem.
- 58 Jak zauważono w pkt 40 niniejszego wyroku, fundamentalny charakter tego prawa, które ma istotne znaczenie z punktu widzenia ochrony sformułowanego w art. 24 ust 3 karty prawa dziecka do utrzymywania osobistego związku i bezpośredniego kontaktu z obojgiem rodziców, skłonił prawodawcę Unii do ustanowienia specjalnego systemu wykonywania orzeczeń dotyczących dzieci. System ten opiera się na wzajemnym zaufaniu państw członkowskich, że ich krajowe porządki prawne są w stanie zaoferować równoważne i skuteczne poziomy ochrony praw podstawowych uznanych na płaszczyźnie Unii, w szczególności w karcie (wyrok Aguirre Zarraga, C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, pkt 70), wykluczając jakąkolwiek formę kontroli orzeczenia wydanego w państwie członkowskim pochodzenia.
- 59 W przypadku gdy osoba, której przyznano w państwie członkowskim prawo do osobistej styczności z dzieckiem, twierdzi, że prawo to nie jest realizowane, w związku z czym wszczyna w innym państwie członkowskim postępowanie w sprawie egzekucji kary pieniężnej, której ostateczna wysokość nie została określona w państwie członkowskim pochodzenia, zezwolenie sądowi państwa członkowskiego wykonania na ustalenie ostatecznej kwoty, którą ma zapłacić osoba, pod której pieczę pozostaje dziecko, i która jest zobowiązana do współpracy w realizacji prawa do osobistej styczności z dzieckiem, byłoby nie do pogodzenia z systemem ustanowionym w rozporządzeniu nr 2201/2003. Ostateczne ustalenie tej kwoty wymusza bowiem kontrolę naruszeń, do jakich doszło zdaniem osoby uprawnionej do osobistej styczności z dzieckiem. Kontrola taka, mająca fundamentalne znaczenie z punktu widzenia najlepszego interesu dziecka, nie obejmuje jedynie ustaleń dotyczących ilości przypadków, w których kontakty z dzieckiem nie doszły do skutku, lecz także ocenę przyczyn tych uchybień. Tymczasem ustaleń takich władny jest dokonywać wyłącznie sąd państwa pochodzenia, który jako jedyny może dokonywać rozstrzygnięć merytorycznych.
- 60 W rezultacie w takim przypadku wierzyciel kwot należnych z tytułu kary pieniężnej musi wyczerpać środki proceduralne dostępne w państwie członkowskim pochodzenia w celu uzyskania tytułu wykonawczego ostatecznie określającego wysokość kary pieniężnej.

- 61 W świetle wszystkich powyższych okoliczności na czwarte pytanie należy odpowiedzieć, że w systemie rozporządzenia nr 2201/2003 orzeczenia sądów zagranicznych nakazujące zapłatę kary pieniężnej podlegają wykonaniu w państwie członkowskim wykonania tylko pod warunkiem, że wysokość tej kary została ostatecznie określona przez sąd państwa członkowskiego pochodzenia.

W przedmiocie pytania piątego

- 62 W świetle odpowiedzi udzielonej na pytanie czwarte nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na to pytanie.

W przedmiocie kosztów

- 63 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Artykuł 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że rozporządzenie to nie ma zastosowania do spraw dotyczących egzekucji w jednym państwie członkowskim kary pieniężnej przewidzianej w orzeczeniu wydanym w innym państwie członkowskim, dotyczącym prawa do pieczy na dzieckiem i prawa do osobistej styczności z dzieckiem, w celu zapewnienia współpracy osoby, pod której pieczę dziecko pozostaje, w realizacji prawa do osobistej styczności z dzieckiem.**
- 2) **Egzekucja kary pieniężnej zasądzonej przez sąd państwa członkowskiego pochodzenia, który orzekł co do istoty w kwestii prawa do osobistej styczności z dzieckiem, w celu zapewnienia efektywnej realizacji tego prawa, mieści się w ramach tego samego systemu wykonawczego co orzeczenie o prawie do osobistej styczności z dzieckiem, którego realizację ta kara pieniężna ma zabezpieczać, i w związku z tym stwierdzenie jej wykonalności następuje w oparciu o przepisy rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000.**
- 3) **W systemie rozporządzenia nr 2201/2003 orzeczenia sądów zagranicznych nakazujące zapłatę kary pieniężnej podlegają wykonaniu w państwie członkowskim wykonania tylko pod warunkiem, że wysokość tej kary została ostatecznie określona przez sąd państwa członkowskiego pochodzenia.**

Podpisy